

Александар Крстић*

Историјски институт
Београд

ПИСМО ДУБРОВАЧКЕ ОПШТИНЕ КНЕЗУ ГРГУРУ ВУКОСАЛИЋУ ПРОТИВ ЦАРИНЕ ПРЕД СТОНОМ

Дубровник, 1416, јануар 17.

Сажетак: Дубровачки кнез и властела писали су кнезу Гргуру Вукосалићу да укине царину коју је поставио пред Стоном на Заблатку у Попову, позивајући се на то да „пред вратима“ њиховог града никада није постојала царина. Кнез Гргур је на ово несачувано дубровачко писмо одговорио образложењем да се царина наплаћује само од његових људи. Зато су му Дубровчани 17. јануара 1416. упутили ново писмо, у којем га поново моле да укине поменуту царину, позивајући се на раније стање и обичаје, његово пријатељство и споразум које је имао с Дубровником. Спор око царине на Заблатку је потрајао све до јула 1418. године, када је Гргур Вукосалић био приморан да укине ову царину, о чему је издао повељу Дубровчанима.

Кључне ријечи: кнез Гргур Вукосалић (Николић), царина, Дубровник, Заблатак, Стон, Руско Христифоровић.

Нова царина на Заблатку, на западном ободу Поповог поља, коју је установио кнез Гргур Вукосалић, погађала је интересе дубровачких грађана и трговаца и одмах изазвала реакцију дубровачких власти. Убрзо пошто је царина пред Стоном успостављена, кнез и дубровачка властела писали су свом „поштованом пријатељу“ да је укине. Дубровчани су се позивали на чињеницу да „пред вратима“ њиховог града никада није постојала царина. Кнез Гргур Вукосалић је на то прво, несачувано дубровачко писмо одговорио образложењем да се царина наплаћује само од његових људи, али Дубровчани нису били спремни да прихвате такав одговор свог суседа. Зато су му 17. јануара 1416. године упутили ново писмо, чије критичко издање овом приликом објављујемо. Писмом га поново моле да укине поменуту царину, позивајући се на раније стање и обичаје, његово пријатељство и споразум које је имао с Дубровником

* Ел. пошта: aleksandar.krstic@iib.ac.rs, albited@gmail.com.

(чији је грађанин био још од последње деценије XIV века).¹ Пошто кнез Гргур није намеравао да услиши молбе Дубровчана,² они су му током скоро две наредне године више пута писали о истој ствари,³ а жалили су се и краљу Остоји.⁴ Иако се Гргур Вукосалић у први мах оглушио о наредбу краља Остоје да укине царину у Попову, под притиском дубровачких контрамера морао је на крају да попусти и 6. јула 1418. године укине спорну царину.⁵

Извори и литература: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 133, 141–143, XVIII–XIX; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 446, 538–542, 548–549, бр. 457, 561–564, 572; М. Динић, *Дубровачки трибути (Могориш, Светодмитарски и Конавоски доходак, Провијун браће Влатковића)*, Глас СКА 168 (1935) 221; исти, *Хумско-требињска властела*, Београд 1967, 8–9 (= исти, *Из српске историје средњег века*, Београд 2003, 326–327, 724–725); В. Ћоровић, *Хисторија Босне*, Београд 1940, 415, 419–420; Р. Živković, *Tvrtko II Tvrtković. Bosna u prvoj polovini XV stoljeća*, Сарајево 1981, 69–71, 75–76; С. Мишић, *Хумска земља у средњем веку*, Београд 1996, 81–82, 226–227; Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić Kosača*, Сарајево 2009, 212–216; А. Крстић, *Повеља кнеза Гргура Вукосалића којом укида царину пред Стоном ([Дубровник], 1418, јули 6)*, ГПБ 9 (2016) 21–36; исти, *Повеља краља Остоје којом укида царину у Попову (Бишће, 1418, март 23)*, ГПБ 10 (2017) 121–127.

Опис писма и ранија издања

Ово писмо, као и још три која су дубровачке власти истим поводом слале кнезу Гргуру Вукосалићу током 1417. и 1418. године, сачувано је у

¹ Кнез Вукосав Николић, Гргуров отац, с браћом и мајком примљен је у дубровачко грађанство у децембру 1392, а у новембру 1395. године Вукосаву и његовим наследницима издато је писмо о дубровачком грађанству (В. Ћоровић, *Хисторија Босне*, Београд 1940, 351–352; М. Динић, *Хумско-требињска властела*, Београд 1967, 7–8). О добијању дубровачког грађанства видети и: Ј. Калић, *Додељивање дубровачког грађанства у средњем веку*, Глас САНУ 246, Одељење друштвених наука, књ. 9 (1961) 89–127 (= иста, *Европа и Срби: средњи век*, Београд 2006, 323–368).

² Нови одговор за Гргурове изасланике дубровачка влада спремила је 1. фебруара 1416. године: *Acta Consilii Rogatorum* I, fol. 34v; Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić Kosača*, Сарајево 2009, 214, нар. 773.

³ М. Пуцић, *Споменици српски* I, 141–143, бр. 253–255; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 539–541, 548–549, бр. 562, 563, 572.

⁴ А. Крстић, *Повеља краља Остоје којом укида царину у Попову*, 121–127.

⁵ А. Крстић, *Повеља кнеза Гргура Вукосалића*, 21–36.

концепту Руска Христифоровића, дубровачког словенског канцелара,⁶ у архивској књизи Дубровачког архива *Lettere e commissioni di Levante* 1, на листу 104r. У овој, тзв. „Русковој књизи“ налазе се преписи дубровачких писама упућених српским и босанским владарима и властели од 1395. до 1423. године. Писмо је написано канцеларијском минускулом, црним мастилом у 25 редова.⁷

Документ су раније издали М. Пуцић, *Споменици српски* I, 133, бр. 242, и Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–I, 538–539, бр. 561. У овим издањима постоји неколико ситних ортографских одступања од оригинала,⁸ док смо на једно веће одступање у Стојановићевом издању скренули пажњу на одговарајућем месту у тексту писма. У нашем издању примењена је савремена интерпункција.

Текст письма**

+ **Ѡдѣ владѣщагѡ гр[а]да Дѣровника кнеза, властель и ѡдѣ
всѣх ѡпкине [2] почтенѡмѣ намѣ приателю кнезѣ Грьгѡрѣ Вѣлкосалику
срьдчно [3] поздравакньє. И прѣво писасмо почтенои твои приазни
[4] како чѣсѡ да си поставилъ новѣ, прѣво никѣда не бивѣшѣ ц(а)ринѣ
[5] прѣдѣ Стонѡм[ь], молекѣ како приателѣ да тогаи не бѣде. Я сѣди
нашѣ [6] приателю ти намѣ ѡдѣписѣхъ крѣ си поставилъ ц(а)ринѣ на [7]
Завлаткѣ а врѣхѣ твоихъ(ь) люди, а ѡдѣ нашѣхъ нищѡр(ь) не ѡзимашѣ,
[8] тер(ь) ѡдѣ насѣ просишѣ да ти ѡдѣпишемѡ, да исто с нашѣхъ**

⁶ О Руску Христифоровићу в. С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици, XIV Дијак, Граматик, Нотар, Канцелар, Номик, Логотет*, Глас СКА СVI (1923) 59–60; А. Фостиков, Н. Исаилов, *Повеља краља Стефана Дабиче о овлашћењу Драгоју Гучетићу у вези са дугом Новака Маћедола*, ГПБ 2 (2009) 71–76, 84; Р. Михаљчић, *Повеља краља Остоје којом поново потврђује повластице Дубровчанима*, ГПБ 3 (2010) 123–131.

⁷ Zahvaljujem se kolegi doc. dr Pavlu Dragičeviću što mi je ljubazno ustupio snimak dokumenta koji je napravio u Državnom arhivu u Dubrovniku.

⁸ У Пуцићевом издању **владѣцаго** уместо **владѣцагѡ** у 1. реду писма, **Вѣлкосавику** уместо **Вѣлкосалику** у 2. реду, **Стономъ** уместо **Стонѡмъ** у 5, **ниѡрѡ** уместо **ниѡрѡѣ** у 7, **господовали** уместо **господвали** у 12, **нашими** уместо **нашѣми** у 15, **хотѣтъ** уместо **хѡтѣтъ** у 19, **разѡмѡмъ ѡ** уместо **разѡмѡмъ и** у 21, **нѣ** пакѡ уместо **нѣкако** у 23. реду, затим у датуму **кнѡвара** уместо **кнѡвар(ъ)** и **лѣто** уместо **лѣтѡ**. Ово последње је и код Стојановића, у чијем издању такође **владѣцаго** у 1. реду писма, **възда** уместо **възда** у 13, **хотѣтъ** уместо **хѡтѣтъ** у 19, **разѡмѡмъ пачѣ** уместо **разѡмѡмъ** у 21. и **сврѣзи** уместо **сврѣзи** и **никако** уместо **нѣкако** у 23. реду писма.

*** Редакција издања и превода: Татјана Суботин Голубовић.

ц(а)рине |9| не ђзимашь. Али да се ђ всемь теи ц(а)рине вбъневидишь,
нашь |10| почтени припателью, ми ви смо и прьво писали, а и съди и вщь
|11| извьѣстникъ пригзни т[и] пишемо, крь вдь постанъа кои сђ тђи
зе|12|млю господвали никьда прѣдъ нашега гр[а]да вратьми нѣ таи
ц(а)рина|13| била ни ина нѣкога новщина ђчинена, паче вьзда сђ
сђсѣдовали |14| с нами ђ всакои добротѣ, а новщинь никьда не подвигли ни
|15| надь своими ни надь нашѣми. Я смишлатъ великђ любавь |16| вашѣхъ
првьѣхъ а и твою к намь, и кою ми имамо кь вамь |17| и имали смо, и
вщь смисливь вашь красни вѣтъ к наамь мн(о)го |18| почђдисмо се,
да кѣте ви, таковь нашь припатель, такова прѣ|19|ма намь подвигнђти
и хвтѣтъ таковѣми наша мѣста |20| затварать. Молимо како нашега
правовѣрнога вѣтъника |21| смисли твоимь почтенѣмь разђмwm[ь]⁹ и
теи ц(а)рине нове |22| надь твоими ни надь инѣми не каши посталпать,
паче како |23| прави вѣтъникъ сврьзи и вдьверъзи ђ всемь да к нѣкако
нѣ |24| ни било. Я тои ђчинивь, хвкъ ђчин(и)ти како ти к лице к наамь
своимь припателькм[ь].

|25| + .З. Ѣ. кнвар(ь) .Ч. Ѣ. и .С. Ѣ. лѣтw

Превод писма

+ Од владајућег кнеза града Дубровника, властеле и од све општине
нашем поштованом пријатељу кнезу Гргуру Вукосалићу срдачан
поздрав. И пре писасмо твом поштованом пријатељству како чусмо да
си поставио нову, раније непостојећу царину пред Стоном, молећи те
као пријатеља да тога не буде. А сада, наш пријатељу, ти нам отписујеш
да си поставио царину на Заблатку за твоје људе, а од наших ништа не
узимаш, те нас молиш да ти отпишемо исто, да од наших царине не
узимаш. Али наш поштовани пријатељу, ми смо вам и прво писали да
се у потпуности одрекнеш те царине, а и сада ти пријатељу још јасније
пишемо, јер од оних који су од постања том земљом господарили није
никада пред вратима нашег града та царина била постављена, нити нека
друга новина учињена, већ су они вазда с нама били суседи у сваком
добру, а новине нису никада наметали ни својим ни нашим (људима). А
знајући велику љубав ваших претходника а и твоју према нама, коју и ми
имамо и имали смо према вама, и још знајући ваше красно обећање нама,
много смо се зачудили да ћете се ви, такав наш пријатељ, тако према

⁹ У Стојановићевом издању стоји и реч: *паче*.

f 2 June 49 H. 8. 10.

нама поставити и да ћете тако хтети да затворите наша места. Молимо те као нашег правоверног савезника да размислиш својим поштованим разумом и да те нове царине над твојим и над другим (људима) нећеш постављати, већ је као прави савезник укини и уклони у потпуности, као да је никако није ни било. А то чинећи, показаћеш какво ти је лице према нама, својим пријатељима.

+ 17. јануара 1416. године

Дипломатичке особености

Писмо почиње симболичном инвокацијом, после које следе интитулација и инскрипција са кратком салутацијом. У експозитивном делу се преноси садржај раније, сада несачуване преписке Дубровчана са кнезом Гргуром о спорној царини на Заблатку. Дубровачке власти су инсистирале да се царина пред Стоном, која никада раније није постојала, одмах укине, док је Гргур Вукосалић у свом одговору објашњавао како се царина наплаћује само од његових људи (што, како се види из касније Гргурове повеље о укидању спорне царине, није било тачно).¹⁰ Понављајући своју молбу да се спорна царина укине, Дубровчани истичу да ни ранији господари никада нису уводили такве новине и да су живели у добросуседским односима, и подсећају дестинатара, кога све време називају својим пријатељем, на раније међусобно пријатељство и уговорне односе који између њих постоје. Дубровчани се хумском кнезу обраћају паралелно у другом лицу једнине и у другом лицу множине. У диспозитивном делу се понавља молба (заправо захтев) Гргуру Вукосалићу да не поставља нове царине већ да их укине у потпуности, уз упозорење да ће својим поступцима показати прави однос који има према Дубровнику. На крају документа налази се датум.

Просопографски подаци

У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* већ је писано о личности кнеза **Гргура Вукосалића Николића** (ГПБ 9, 32).

¹⁰ Поставихъ при Стономъ на Заблаткѡ царинѡ, тко годи греде ѡ Стонѡ или Дѡбровчанинѡ или Влахѡ или Срѡблинѡ или тко ини, и такође и Стона, да плаћа царинѡ: А. Крстић, *Повеља кнеза Гргура Вукосалића*, 27.

Топографски подаци

У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњени топоними: **Стон** (ГПБ 1, 51, 120) и **Заблатак** (ГПБ 9, 34).

Важнији термини и установе

У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњени топоними: **кнез**, **кнез у Дубровнику**, **властела у Дубровнику**, **човек (људи)**, **царина** (Т. Вуковић Драгичевић, *Библиографија важнијих термина и установа, просопографских и топографских података, који су објашњени у првих десет бројева „Грађе о прошлости Босне“*, ГПБ 10, 51–54).

Aleksandar Krstić

Institut d'Histoire

Belgrade

**LA LETTRE DE LA MAIRIE DE RAGUSE AU KNEZ GRGUR
VUKOSALIĆ CONTRE LA DOUANE DEVANT STON**

Raguse, 1416, le 17 janvier

Résumé

Peu après l'établissement de la nouvelle douane par le knez Grgur Vukosalić à Zablatlak, à l'ouest du champs Popovo, le knez et les nobles de Raguse l'ont demandé de l'abolir. Les Ragusains appuyaient leur demande par le fait que «devant les portes» de leur ville il n'existait jamais la douane. Le knez Grgur Vukosalić a répondu à cette première lettre qui n'est pas gardée, que seulement ses hommes sont obligés à payer cette douane, mais les Ragusains n'étaient pas satisfaits avec cette réponse de leur voisin. C'est pourquoi, le 17 janvier 1416, ils lui ont adressé une nouvelle lettre, dont on montre ici l'édition critique. Par cette lettre ils lui demande encore une fois d'abolir la douane concernée, s'appuyant sur l'état d'avant et sur la tradition, sur son amitié et sur les différents accords qu'il avait eu avec Raguse. Le litige concernant la douane à Zablatlak s'est prolongé jusqu'au juillet 1418 quand Grgur Vukosalić a été obligé à abolir cette douane, par la charte qu'il délivre aux Ragusains.

Mots-clés: knez Grgur Vukosalić (Nikolić), douane, Raguse, Zablatlak, Ston, Rusko Hristiforović.